Голові разової спеціалізованої вченої ради
Херсонського державного університету
доктору психологічних наук,
професору Анжеліці Коллі-Шамне
вул. Шевченко, 14 м. Івано-Франківськ,
76018, Україна

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професорки, завідувачки кафедри загальної психології і психологічного консультування
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова,
(спеціальність 19.00.01 – загальна психологія)
Кіреєвої Зої Олександрівни на дисертаційну роботу Сергет Ірини Вікторовни «Соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Онкологічне захворювання суттєво трансформує психоемоційний стан особистості, провокуючи тривалий психологічний дистрес і потребу в постійній адаптації до змін фізичного та психічного стану. Психологічна адаптація онкопацієнта є багатовимірним процесом, що охоплює як когнітивно-емоційне ставлення до хвороби, так і переосмислення життєвих орієнтирів, цінностей та суб'єктивного сенсу існування. Попри значний прогрес у сфері медичної онкології, в клінічній практиці й досі залишається актуальною проблема ефективної психологічної підтримки таких пацієнтів, яка має забезпечувати

різні форми професійної допомоги з урахуванням їхніх екзистенційних переживань та особистісних потреб. Саме у зазначеному контексті дослідження І.В.Сергет вирізняється високим рівнем актуальності та цікавим підходом до вирішення наукової проблеми.

Дисертація І.В.Сергет є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри психології Херсонського державного університету «Соціально-психологічні виміри становлення та розвитку особистості» (№ державної реєстрації 0119U101096).

Загальний аналіз змісту дисертації, її завершеності. Дисертаційна робота І.В.Сергет відрізняється структурованістю, чіткістю і логічністю, як при визначенні актуальності теми, об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, його методологічної бази і методів, так і при викладенні змісту трьох розділів дисертації. Дослідження побудоване на достатній джерельній базі, що складає 297 найменування (з них 130 джерел іноземною мовою) та проведене на представницькій вибірці. У ньому взяло участь 105 осіб різного віку від 20 до 60, з яких 73 жінки та 32 чоловіка з онкологічними захворюваннями різного типу та рівня локалізації хвороби, з різною тривалістю захворювання та на різних етапах хвороби.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. В дисертації поставлено п'ять завдань коротко прослідкуємо їх виконання. Згідно першій задачі здійснено теоретико-методологічний аналіз підходів до вивчення проблеми трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями. Зазначено, що в роботі здобувачка спиралася на екзистенційно-персонологічний підхід (В. Франкл, І. Ялом, Р. Мей, Г. Олпорт, К. Роджерс, А. Маслоу), що фокусується не лише на психічному стані пацієнта з онкологічним захворюванням, але й на сенсі життя в умовах страждання, втрати контролю й близькості до смерті й на принципи гуманістичної клієнт-центрованої психотерапії, які мають особливу глибину, оскільки поєднують повагу до особистості з емпатичним супроводом у ситуаціях екзистенційної кризи. Вирішуючи друге завдання проаналізовано

соціально-психологічні особливості ціннісної сфери залежно від руйнівного впливу захворювання на повсякденне життя. Показано, що у хворих відбувається зміна ієрархії мотивів, звужуються можливості для розвитку особистості, змінюються ієрархії цінностей. Акцентовано увагу на залежність психічного стану хворої людини від її ставлення до хвороби і активної особистісної позиції, спрямованої на боротьбу з недугою. Згідно третьої задачі виявлено взаємозв'язки між параметрами ціннісної сфери та психологічними властивостями пацієнтів: ставленням до хвороби, провідними стратегіями подолання труднощів, емоційним станом та особливостями мотивації. Відповідаючи на четверте завдання проведено емпіричне дослідження й обґрунтовані соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями. Зазначено, що цими чинниками є індивідуальні психогенні реакції, на прояв яких впливає вік, стать, особистісна тривожність, загальна емоційність, саморегуляція особистості, психічне здоров'я, відчуття власної ідентичності; інформація, яку отримує хворий від свого лікаря стосовно течії і процесу лікування хвороби; інформація про необхідність проведення оперативного втручання; наявність больового синдрому; психологічні захисні механізми; адаптивні та неадаптивні копінг-стратегії; соціальні та психологічні чинники адаптації; «внутрішня картина хвороби»; рівень стресу, спричинений онкологічним захворюванням; мотивація до одужання; соціально-економічні умови життя, соціальна підтримка з боку рідних, друзів, медичних робітників, а також психологічна допомога, яку отримує пацієнт. Виконуючи п'яте завдання надано загальні практичні рекомендації щодо трансформації цінностей у онкохворих осіб.

Відповідність змісту дисертації встановленим вимогам. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, базується на гарному теоретичному й емпіричному аналізі проблеми. Достовірність одержаних результатів забезпечена коректним застосуванням сучасного апарату статистичної

обробки даних. Логічним завершенням дисертаційного дослідження є обґрунтовані висновки, які відповідають поставленим завданням та становлять суттєвий внесок у розвиток теорії та практики психологічної науки.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. До основних вагомих здобутків, що визначають наукову новизну отриманих І.В.Сергет результатів, можна віднести наступні переваги дисертації:

- обґрунтованість особливостей трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями для аналізу психологічних змін в особистості онкологічних хворих;

- визначеність особливостей ціннісної сфери хворого залежно від руйнівного впливу захворювання на повсякденне життя, а також від статі та віку пацієнтів;

- визнання того факту, що кожна особистість будує власну ієрархію життєвих цінностей та способів їх досягнення, наповнюючи її значущими для себе сенсами й що неможливо виділити якийсь універсальний набір цінностей, які б забезпечили екзистенційну наповненість життя онкологічних пацієнтів;

- пояснення загальної виразності смисложиттєвих орієнтацій онкологічних пацієнтів впливом п'яти незалежних предикторів, що негативно або позитивно впливають на смисложиттєвої орієнтованості пацієнтів;

- визначення сензитивності провідним типом реагування, який може призводити до порушень психосоціальної адаптації пацієнтів

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні результати дослідження були представлено у 14 публікаціях авторки, з яких 1 розділ у колективній монографії, 1 стаття у виданні, яке належить до наукометричної бази Scopus, 3 статті у фахових виданнях України з психології, 9 публікацій – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та інших виданнях.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації І.В.Сергет свідчить про відсутність порушень академічної доброчесності при викладенні результатів дисертаційного дослідження: усі

положення дисертації, які використовує здобувачка для підтвердження авторської позиції, містять посилання на відповідні джерела.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих авторкою результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі питання до окремих положень дисертації.

1. У тексті на стор. 32 зазначено, що «однією з особливостей онкологічного захворювання є те, що вже на першому етапі, коли людина чує діагноз – онкологія, вона сприймає ситуацію свого захворювання як екстремальну, а не кризову». Прохання уточнити: чи здійснюється у дослідженні розрізнення понять екстремальна та кризова ситуація, і за якими критеріями проводиться така диференціація?

2. У тексті на стор. 111 зазначено, що «онкологічне захворювання, наявність якого порушує як біологічний аспект існування, так і соціальний контекст, в якому розгортається життя людини, спричиняє трансформацію життєвих цінностей хворих». Прохання уточнити: яким чином у Вашому дослідженні було встановлено факт трансформації життєвих цінностей? Які індикатори або методи використовувалися для цього?

3 Ви зазначаєте, що за результатами тесту смисложиттєвих орієнтацій не було виявлено статистично значущих відмінностей між групами респондентів різного віку. Як Ви інтерпретуєте цей результат? Чи не суперечить він теоретичним уявленням про вікову динаміку смисложиттєвих цінностей?

4 Ви зазначаєте, що згідно з емпіричними результатами зовнішня підтримка розглядається як обмежувальний чинник у формуванні смисложиттєвих орієнтацій. Як Ви інтерпретуєте цей результат? За яких умов зовнішня підтримка може набути обмежувального характеру, і що саме, на Вашу думку, зумовлює таку динаміку

Загальний висновок

Дисертаційна робота І.В.Сергет є зразком ретельного, змістовного і відмінно проведеного дослідження. Зроблені у роботі висновки мають вагому наукову та практичну значущість. Особливо важливо підкреслити самостійність дослідження, авторське формулювання теоретичних засад роботи, оригінальність підходів та винахідливість у розробці поставлених завдань.

Дисертаційна робота Сергет Ірини Вікторівни «Соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями» є завершеною науковою працею. За актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, обґрунтованістю наукових висновків, їх достовірністю, якістю оформлення вона відповідає нормативним вимогам щодо дисертацій, зокрема, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 зі змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 року та №502 від 19.05.2023 року, а її авторка, Сергет Ірини Вікторівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук,

професорка

завідувачка кафедри загальної психології

і психологічного консультування

ОНУ імені І.І.Мечникова ……..Зоя КІРЕЄВА